

Pedagogiskt material för pjäsen "Fia med knuff"

Helsingborgs stadsteater hösten 2025

En hälsning från kostymdesigner och scenograf Yvonne Ericsson

Hej!

Jag heter Yvonne Ericsson och jag har arbetat som både kostymdesigner och scenograf för föreställningen Fia med knuff. En kostymdesigner hjälper publiken att förstå vem en karaktär är – både genom detaljer och helhet. Vi skapar en slags överenskommelse med publiken: att det vi ser tillsammans kan tillhöra en viss tid, en plats, eller till och med en fantasivärld.

Själv har jag hållit på med kostym nästan hela livet. Jag började klä ut folk redan på dagis, och när jag var tolv år köpte jag min första bok om kostymhistoria. Det handlar mycket om att titta in i en annan människas värld – att förstå vem en karaktär är, på riktigt.

I Fia med knuff har jag valt att ge alla tre karaktärer – som kommer från olika sidor i konflikten – exakt likadana kläder. För mig symboliserar det hur alla människor, oavsett bakgrund, kan förvandlas till soldater under rätt (eller fel) omständigheter: gruppträck, påverkan, rädsla. Det är obehagligt men sant. I slutet av pjäsen går karaktärerna ur sina roller och sätter sig framför publiken i en epilog. Det blir ett starkt ögonblick där man förstår att vi faktiskt alla är människor – och att vi alla kan spegla oss i dem.

En sak till: många tror att en kostymdesigner måste kunna sy – men så är det inte! Däremot behöver du kunna mycket annat: konsthistoria, dräkthistoria, teateranalys och materialkännedom. Det är det som hjälper dig skapa rätt känsla och rätt karaktär.

Varmt välkomna till föreställningen!

/ Yvonne

Till dig som är pedagog

Så roligt att ni ska se eller har sett föreställningen "Fia med knuff"!

Det här är ett pedagogiskt material som du kan använda antingen innan, eller efter att ni har sett föreställningen. Se det pedagogiska materialet som inspiration och använd de delar som passar dig och din klass bäst.

Citat: *Tack kära gud, jesu, buddha, allah*

Inför föreställningen

Snart är det äntligen dags att gå på teater! Kanske har du någon i din klass som för allra första gången ska se en föreställning, eller så har du rutinerade teaterbesökare. Oavsett tidigare erfarenhet är det alltid bra att göra ett förebyggande gemensamt arbete.

Förslag på övningar inför föreställningen

Övning 1: Smågrupper – Vad vet vi om Balkankriget?

Diskutera följande frågor:

Vad vet vi om Balkankriget eller konflikten på Balkan?

Vilka länder var inblandade?

Hur påverkar krig människor och samhällen?

Övning 2: **Tankekartor!** Skriv "Teater" på whiteboarden och låt sedan alla skriva upp vad de tänker på när de hör ordet. Vad får de för associationer? Vad tänker de på? Vad är teater för dem?

Övning 3: **Berätta!** Låt eleverna skriva på små lappar om:

En känsla de förknippar med ordet "krig".

En fråga de har inför föreställningen.

En förväntning de har.

Citat: *Jag behöver inte ens titta på din uniform för att veta vem du är.*

Efter föreställningen

Föreställningen är slut och applåderna har tystnat. Nu har ni återvänt till skolans lektionssalar men med er har ni intryck och tankar. Ett gemensamt djupdyk i vad ni har sett är därför det som lämpar sig bäst nu.

Försök ha det gemensamma samtalet redan dagen efter ni sett föreställningen så allting är färskt i minnet. Här är några frågor ni kan utgå från:

- Vad tyckte du om Fia med knuff?
- Vad fastnade du för – något som berörde dig, fick dig att skratta, tänka eller känna?
- Vad handlar föreställningen om för dig?
- Handlade det mest om krig, vänskap, identitet, humor, minnen – eller något annat?
- Hur såg scenen ut?
- Hur bidrog museets miljö till stämningen i föreställningen? Kändes det instängt, symboliskt, spöklikt?
- Vad såg du för saker på scenen?
- Vilken karaktär minns du bäst – och varför?
- Vem berörde dig mest? Vem förändrades mest under pjäsens gång?
- Fanns det något du skulle vilja ändra på i föreställningen om du fick?
- Till exempel: slutet, en karaktärs val, något som kändes oklart?
- Vad spelade ljud och musik för roll i pjäsen?
- Hur användes ljud, tystnad eller sång för att förmedla känslor? Minns du någon särskild ljudbild?
- Vad kände du under föreställningen? Oro, hopp, värme, rädsla, empati?
- Vad kände du efter föreställningen?
- Vad tog du med dig? En känsla, en fråga, en insikt?
- Vad gillade du mest med föreställningen?
- Vad gillade du minst – och varför?
- Var det något som kändes överdrivet, svårt att följa eller mindre engagerande?

Citat: *Kroater och Bosnier har aldrig kunnat historia. Ivo Andric var serb.*

Uppgift: Skapa ett nytt brädspel – "Fia med fred"

Uppdrag:

Ni ska i grupp (2–4 personer) skapa ett eget brädspel inspirerat av Fia med knuff och den historiska konflikten i det forna Jugoslavien.

Spelet ska handla om att förstå varandra, bygga broar och lösa konflikter – snarare än att vinna krig.

Spelets innehåll:

Spelplan – till exempel ett museum, en stad, en gräns, eller ett sönderbombat kvarter.

Karaktärer – till exempel en frisör, en soldat, en flykting, en tolk, en mamma som letar efter sin son, etc.

Uppdrag/rutor – händelser som bygger på verkliga situationer från kriget eller pjäsen, exempel:

“Minns din barndom – gå tillbaka 2 steg.”

“Du måste dela mat med din fiende – byt plats.”

“Sång bryter isen – ta ett kort och sjung!”

“Gamla fördomar dyker upp – stanna ett kast.”

Vad som behövs:

En spelplan (kan vara ritad eller digital)

Spelregler (kortfattat och tydligt)

Kort med händelser (5–10 st)

Citat: *Lägg inte över sånt skit på oss kroater!*

Övningar efter föreställningen

Pjäsen "Fia med knuff" är en fängslande pjäs om bland annat krigets konsekvenser, identitet och försoning mellan människor med olika bakgrund.

Fia med knuff behandlar ett flertal existentiella och samhällsaktuella ämnen, och där finns det mycket att samtala om med eleverna.

Här är några frågor på pjäsens tematik man kan samtala kring:

Vad säger pjäsen om hur vanliga människor dras in i våld och konflikter?

Hur påverkar minnen och trauma karaktärernas relationer till varandra?

Varför är det svårt – men samtidigt viktigt – att förlåta?

Dela upp klassen i smågrupper och låt dem tillsammans sitta och diskutera frågorna.

Övning runda: Sätt er i en ring och låt alla i turordning säga vad de **tänkte** (undvik **tyckte** för att inte riskera att få svar som "bra" eller "dålig") om föreställningen.

Övning: Fyra hörn

Dela upp klassrummet i fyra hörn.

Hörn 1: Ja

Hörn 2: Nej

Hörn 3: Kanske

Hörn 4: Egna tankar

Ställ sedan påståenden om föreställningen och låt eleverna gå till det hörn som de tycker känns bäst. När alla har ställt sig vid "sitt" hörn kan du öppna upp för samtal om varför de har ställt sig just där.

Förslag på påståenden:

- Det går att bli vän med någon som tidigare varit ens fiende.
- Krig förändrar människor på ett sätt som inte går att reparera.

- Humor kan vara ett sätt att överleva svåra situationer.
- Alla människor har ansvar för vad som händer i ett krig.
- Det spelar roll vilken etnisk grupp du tillhör.
- Vi skulle aldrig kunna hamna i ett liknande krig i Sverige.
- Det är lättare att döma någon än att förstå dem.
- Det är viktigt att berätta personliga historier från krig – inte bara fakta.
- Jag hade agerat annorlunda än karaktärerna i pjäsen.
- Människor gör fruktansvärda saker i krig som de aldrig skulle göra annars.
- Det är möjligt att förstå någon utan att hålla med dem.
- Krig skapas av politiker, inte av vanliga människor.
- Man kan förlora sig själv i ett krig – och hitta sig själv igen.
- Alla har fördomar – även om vi inte vill erkänna det.
- Det viktigaste i en konflikt är att skydda sin egen grupp.
- Det finns alltid fler likheter än skillnader mellan människor.
- Att lyssna på en annan människas berättelse kan förändra ens synsätt.
- Det är svårare att bygga fred än att starta krig.

Röster från museet” – Monologskrivande i krigets skugga

Du ska skriva en kort monolog (ca ½–1 sida) ur perspektivet av en av karaktärerna i Fia med knuff – eller en fiktiv person som skulle kunna finnas i samma värld.

Monologen ska utspela sig under tiden i museet, eller strax innan/efter.

Tänk att du skriver ett inre samtal – en bekännelse, en minnesbild, ett rop, en konflikt.

Några förslag på innehåll:

En matälskande restaurangägare som försöker förstå hur han kunde hamna med vapen i hand.

En soldat som tänker på sin familj hemma.

En frisör som minns hur han brukade småprata med både serber och kroater – innan allt gick sönder.

En anonym röst från museets väggar – ett föremål som sett allt.

En person som tvingats fly, men nu står med ett vapen han inte ville bära.

En mamma som förlorat sitt barn i konflikten.

Frågor som kan hjälpa till i skrivandet:

Vad saknar du mest från livet innan kriget?

Vad är du rädd för att erkänna – även för dig själv?

Vem hatar du, och varför? Eller har du slutat hata?

Vad drömmer du om när du inte slåss?

Tror du fortfarande på att det kan bli fred?

Vi ses snart igen!

Teatern och konsten är viktigt för barn och ungas utveckling och skolgång. Vi på Helsingborgs stadsteater är väldigt glada över att du som pedagog tagit dig tid och prioriterat att gå på teater med din klass. Här är därför några punkter ur läroplanen för grund- och gymnasieskolan som är relevanta för just det här materialet.

ur Skolans värdegrund och uppdrag

Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

ur Barnkonventionen

Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreation och fritidsverksamhet.

ur Övergripande mål och riktlinjer – Normer och värden

Skolans mål är att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Skolan ska ansvara för att varje elev:

- efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.
- kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje.

ur Kursplanen i svenska

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Citat: *Du är sjuk, han gillade blomman bara. Sen när är en afrikansk lilja bosnisk?*

Om Helsingborgs stadsteater

Helsingborgs stadsteater bedriver sedan 1921 teaterverksamhet för en först och främst lokal och regional publik. Teatern producerar mellan sex och tio uppsättningar per spelår, oftast på egen hand men också genom samproduktioner med andra scenkonstinstitutioner och med det fria kulturlivet.

En central del av teaterns uppdrag är att erbjuda scenkonst i sin fulla bredd, på hög konstnärlig nivå för alla åldrar, vilket innebär att skapa egenproducerade skol- och familjeföreställningar, ungdomsteater och teater för förskolebarn.

Teatern har ungefär 50 fast anställda i personalen, inklusive en egen ensemble. Under ett år uppgår totalt antal anställda till ungefär 100 personer. Tillkommande personal är i huvudsak ytterligare skådespelare, regissörer och konstnärliga team utifrån, samt scenteknisk och tillverkande personal.

Ännu mer och ännu djupare

Tack för att ni kom och såg "Fia med knuff" och hoppas att vi snart ses igen.

Ni kan läsa mer om oss på www.helsingborgsstadsteater.se eller kontakta stadsteatern@helsingborg.se

Läsa pjäsen?

Självklart! Om ni vill ha pjäsmanuset att läsa och arbeta med efter föreställningen är det bara att höra av sig.

Studiebesök?

Självklart! Vi välkomnar med glädje dig och din klass för att besöka oss på ett studiebesök och få se hur teatern ser ut "inifrån". Hur arbetar vi? Vad gör vi? Hur känns det att stå på stora scen när strålkastarna är igång? Vi har svaren.

Praktik?

Självklart! Vi tar med glädje emot praktikanter som kan få följa med någon av oss som arbetar i huset om det så är under en dag eller kanske en hel vecka.

Andra citat att använda:

Bosniern verkar spänd. Kom så kan jag och du sova på denna sida. Han kan sova ensam tills han blir vänligare.

Ljug inte! Jag svär på Tito att jag skjuter dig i ansiktet om du inte säger.

Hallå där! Ni viskar igen. Måste jag hota med geväret på nytt?

Choklad är dyrare än guld under krig.

Alla ni är bosnier i grund och botten.

Vågar vi sova utan att behöva vakna upp med ditt gevär riktat mot huvudet?

Fru? Hade du verkligen fru med tanke på hur ful du är?